

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. kerület, Széchenyi-utca 10.
a hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . . . 8 frt
Félévre . . . . . 4 >
Négyedévre . . . . . 2 >
Egyes szám ára 16 kr.

Az Egyenlőség megjelenik minden vasárnap.

Mi az a zsidókérdés?

A mult napok képviselőházi vitái végre nagyon is tiszta világitásba helyezték a tisztelt ház látképét. Eddig ugyanis azt hihettük, hogy az antiszemita pártot ama négy képviselőn kívül senki sem reprezentálja, most azonban kívülük is látunk antiszemita embereket és megtudtuk, hogy egy titkos, eddig csak gyanított antiszemita párt is van, melyet eddig csak a pártfegyelem tartott vissza. Lehullván a mult héten a pártfegyelem bilincse, im láthattuk, hogy a szeretet vallásának szolgálói mily eszmékkel léptek előtérbe.

Most lépett fel először a képviselőházban az a szellem, mely az antiszemitizmus éltető eleme. Eddig ugyanis, még a tiszta-eszlári eset alatt is, megszoktuk látni azt, hogy bizonyos katilinaris existenciák a zsidókérdést erővel akarják etőtérbe tolni, esetleg a semmiből is kérdést csinálni — de most láttuk először, hogy egy szervezett egész párttal kell számolni, egy párttal, melynek titkos köreiben sok intrika szála foly össze. A képviselőház 1867 óta most tárgyalt oly kérdést, melyben a zsidóság szerepel, így tehát eddig zsidókérdés nem is volt, de e pót polgári házasság tárgyalása már nyílt alkalom volt az álarozot eldobni. A régi Deák-gárda tagjai hűen viselték magokat azon eszméhez, melyet érvényre juttatni oly fáradságos munkájokba került, tudják ők, s tudja minden liberális gondolkodású férfiú a képviselőházon belül és kívül, hogy a megszavazott házassági törvény nem valami nagy reform, nem valami dominans sakkhuzás, de körülményeinket tekintve, óriási haladás. Tekintettel a tiszta-eszlári eset által felkavart közvéleménynek nevezett tömegekre, ezek ellenséges magatartására és tekintettel továbbá, hogy minden nagyobb izgalom nélkül maradt, azt kell következtetnünk, hogy az antiszemita láz szünőfélben van — s hogy a tisztelt házon kívül nem akar keletkezni és létezni antiszemita párt.

Mi ama négy urból álló antiszemita pártot illeti, azok magatartása nem új, frázisaik elkoptatottak, sőt még leghevesebb prozelitáikra is altató benyomást tettek, de hát beszélniök kellett, mert hisz küszöbön van a Kecskemét felső kerületi választás, hol a pártnak már jelöltje is van, legalább legyen annyi szavazó, hogy a tiszteletreméltó jelöltet legalább ajánlani tudják.

De legmeglepőbb volt a kath. pap-képviselők magatartása, ők ma is úgy beszéltek, úgy viselték magokat, mint 1844-ben, midőn az akkori országgyűlésen a vegyes házasságok kérdése forgott szőnyegen; azóta nem tanultak ők semmit, de nem is feledtek semmit. Nekik az mindegy, hogy ma protestáns, holnap zsidó, ők ellenszegülnek mindennek, a mi a valóban helyesen értelmezett szeretet és egyetértés felé vezetne. Bámulatos volt az egyöntetőség, melylyel rozzant álláspontjukat védték; csodálatosak azon érvek, melyeket a régi századok penészes eszmetárházából előszedtek. Hangsúlyozták, hogy nem az emberi faj két külön neme egyesül a házasságban, hanem első sorban a két külön vallásu-egyént vették szemügyre, azután jajveszékelték, hogy a keresztény hit vesztélyben van, megtagadván még a lehetőségét is annak, hogy

zsidó és keresztény közt boldog házasság lehessen, vagy jöjjön létre. Valóban nevetséges volt magukvisellete azon napokban, melyekben a francia kamarában Ferry miniszterelnök az állam és egyház közeli elválasztását helyezte kilátásba. De végre, hála a gondviselésnek, a magyar képviselőház hű maradt azokhoz az elődeihez, kik 1791-ben a protestánsok és görögkeletiek jogait emelték közjogi végleges érvényre, és a kik 1844-ben szabályozták a vegyes házasságokat. 1848-ban bevette az unitária vallást, 1867-ben egyenlő rangra emelte a zsidó vallást a többi bevett felekezetekkel és 1868-ban szabályozta a bevett vallások közti viszonyt. A javaslatot, mely egy egész nemzedéknek reménye, és a melytől függ, hogy jövőben a gyűlölködés szikrája örökre kialudjon, nagy többséggel megszavazta a parlament.

Ezzel többé nincs zsidókérdés.

De hát mi is lenne alapja, lényege a zsidókérdésnek, mi adna rá okot, mi lenne annak létindoka? Semmi. Az antiszemiták indokolatlan támadásai nem képezhetik a zsidókérdés alapját. Azok szemében pedig, kik a zsidó és keresztény közti házasságot dogmai szempontból elleneztek, ép úgy van protestáns, görög, unitárius kérdés mint zsidó-kérdés, nekik nincs politikai, hanem csak dogmai jelszavok, nekik meggyőződésük, hogy ki mellettük nincs, az ellenség. És ez az, a mit bizonyos oldalról a legutóbbi napok alatt tapasztaltunk.

A másik irány a vagyoni életre veti szemét, ez meg a vallásra. Hallottak valamit harangozni, vagy olvastak valamit, az irlandi agrár kérdésről, a tőke-tulajdonosok tulkapásáról, a bérlő osztály nyomoráról, stb.; ezek azután mindenben és mindenütt donkisoti szemekkel olvasmányaik rémalakját látják; a kiömlő veres bor a meggyilkolt óriások vére; a tény, hogy zsidó is vesz földbirtokot, vagy mer gazdálkodni, a legnagyobb szálla szemökben, minden mizériát az agrár kérdésre s a zsidó földbirtokosra tolnak. Ezek az agrár politikusok a most divatos nevének nevezett gentry.

Van azután speciális istóczyzmus is. Ez azonban nem új, van egy előzménye. Mikor az 1844-iki országgyűlésen felmerült a zsidók egyenjogusításának eszméje, Komlóssy László, Debreczen városának követe a zsidók egyenjogusítása ellen hosszú beszédet tartott s kijelenté, hogy küldői (azok ősei, kik 1883-ban Bary-nak díszserleget küldöttek) ez eseményt mint vést jósló harangzugást tekintnék — aztán be is mutatott egy 3000 debreczeni lakostól aláírt nyilatkozatot. Ez az Istóczy-féle antiszemitizmus nem egyéb üres harangzugásnál, mely oly vést jósol, melynek alapja semmi; és az Istóczyék zsidókérdése végszállai elenyésznek, mint a harang zúgása a pusztában.

Van még az ostoba, tudatlan, kövel dobálódó tömeg antiszemitizmusa, ennek indokai már azonban nagyon alantjárnak, de végső elágazata a már fűntebb elősoroltnak. A szegény tudatlan nép, a nagy városok proletár eleme, a nem gondolkodó földnépe, látván és hallván papja, a kaputos volt földesura, majd az országban apostolként csavargó népámitók szózatát, vakon rohan a védetlen zsidó polgárnak, annak élete és vagyonának, hangoztatván ma a zsidók, holnap az urak

és gazdagok. E kategóriához tartoznak a semmiházi svihákok is, kiket düh fog el, ha látják, hogy egy zsidó ipara, kereskedése és fáradsága árán szerzett vagyona gyümölcsét élvezi, kik összeszorítják öklüket, ha hallják, hogy egy zsidó házat, vagy birtokot vett, feledvén, hogy a szorgalom véres verejtéke czimén szerzett vagyon ép oly erős jogcíme a XIX-ik századnak, mint volt a vér azon korban, midőn atyáik megszerezték azóta elférbilizett ősi birtokaikat.

Ilyen alakokban mutatkozik nálunk az antiszemitizmus, de ez mindössze nem képez zsidókérdést. Az egész nem egyéb, mint egyesek vak hite, szellemi rövidlátósága, feltűnési viselkedete, végre a kődobáló, buta félrevezetett tömegek felingerelt birvágya. Ez azonban egyik sem czim, hogy zsidókérdés legyen, józan ember szemében nincs is, nem is lesz.

A megszavazott törvény a hid, mely kiegyenlítene minden irt, mi még fönmaradt, s közelebb hozza a magyar elem és társadalomhoz azon osztályt, melyet eddig a türelmetlenség szűkkeblősége távol tartott; a megszavazott új törvény zárköve az 1848 és 67-ben megkezdett reformoknak; egyelőre alap, és talaj, melyre eljutni kell, hogy az államépületben az egyenlőség ugy politikai, mint vallási irányban dönthetlen sarkkövet képezzen.

Dr. Horváth Iván.

A zsidó káté.

Századunk második tizedét érte az a dicsőség, hogy napjaiban találták fel a foszforos gyufákat. Kezdetben gyanus szemmel nézték, csodálták is és csak lassan-lassan jutottak közhasználatba. Az aczélkova és tapló egyesített uralmát csak nehezen küzdhetette le a foszfor csodaereje. Egy öreg rabbi is állást foglalt az újítással szemben és azt hirdette a zsinagógában: a gyufákat husvétkor nem szabad használni, mert nem lehet tudni, mi van bennök.

Ez az adoma jutott eszembe, mikor az utolsó

nagy parlamenti csatában két kiváló képviselőházi tag: Herman Ottó, a jeles tudós, és Somssich Pál, a hírneves államférfiu, a zsidó kátét kérték, mert hát nem lehet tudni, mi van benne!

Tréfásnak látszik a dolog, pedig fele sem tréfa. Lesújtó, vérig sértő és megszegyenítő ránk nézve az a körülmény, hogy férfiak, kik olyan kimagasló társadalmi állást foglalnak el, hogy mondjuk, olyan hires és nagynevű emberek is igazolványt kérnek azon hitről, mely az egész kereszténység és az izlam talpköve, főforrása és mind a kettőnek édes anyja.

Sehol Európában nem volt hitfeleinknek az a kedvező alkalmuk, hogy hazafiságukat, a haza és nemzethez való hű ragaszkodásukat úgy kitüntethették volna, mint nálunk a nagy szabadságharcz alatt, és nem tagadhatja senki, hogy a tűzpróbát derekasan kiállották; bizonyította ezt ellenség is, barát is, és még sem történt az újabb időben sehol, hogy a zsidóságot és ősi hitét a parlamenti szégyenpadra hurczolták volna, úgy mint nálunk.

Ha valaki nálunk valami görög félistennek, akár Bramahnak, vagy Visnunak viselt dolgairól kellő tájékozottsággal nem bir, műveltségét bizonyosan kétségbe vonják; a Budapesti Szemle sietett az Angliában legujabban felmerült „Salvation army“ nevű új hitfelekezetet művelt olvasóközönségével legalaposabban megismertetni; de zsidó hitdolgokban a legnagyobb tájékoztatlanyságot elárulni, sem nem szégyen, sem nem műveletlenség.

De mit is mondtam! Hogy ne ismernék a zsidóságot és ősi hitét? Hiszen itt van Rohling. Ki ne ismerné brochurejeit?

Meg lévén győződve, hogy nincs e hazában olyan elfogult ember, ki nem tudná és meg nem engedné, hogy Rohling a legfanatikusabb zsidógyűlölő, kérdem:

T A R G Z A.

Montefiore Mózes és a zsidók századunkban.

— A Times angol eredetije után —

A „vörös kísértet“, mely annyiszor üldözötte már a zsidókat, 1840-ben újból mutatkozott, két helyről hangoztatták a rituális vérvádat; Rhodusban egy görög fiu eltűnése és Damascusban, Tommaso szerzetes megöletése miatt. Beszélték, hogy mindkettőt a zsidók ölték meg, hogy a husvéti ünnepekre vért szerezzenek. Tetézte a bajt, hogy Damascusban a francia konzul, ki a keleti keresztények védnöke gyanánt akart szerepelni, szintén a vádlott zsidók ellen fordult. Ekkor Londonban, Montefiore kezdeményezése folytán, a lord-mayor elnöklete alatt nagy meeting tartatott, melyben O' Connel képviselő és Campbel költő is részt vettek és a mely a kérdéses vádat hihetetlennek nyilvánította. A meeting küldöttséget menesztett lord Palmerstonhoz, aki megígérte, hogy támogatni fogja az üldözöttek ügyét. Montefiore július 7-én leutazott Damascusba (Egyptomig elkísérte Crémieux is, a későbbi francia miniszterelnök) de már utközben megtudta, hogy a rhodusi vádlottakat felmentették. Hanem Damascusban az ügy bonyolultabb volt, mert politikai nehézségekkel állott kapcsolatban.

A vádlottak közül hárman a tortura következtében meghaltak, de kilenczen fogságban maradtak. De a nyilvános tárgyalást nem lehetett megtartani és a vádlottakat szabad lábra helyezték. Mehemot Ali kijelenté, hogy a vádat nem hiszi és utasítá a hatóságokat, hogy oltalmazzák a zsidókat minden üldözés ellen. De a rágalom megmaradt és Montefiore több évvel később egy damascusi katolikus templomban Tommaso sirkövén azt a feliratot olvasta, hogy „a zsidók ölték

meg“. Ez a felírás ott maradt 1860-ig, a mikor aztán a mozlimok a templomot felgyújtották.

A damascusi zsidók szabad lábra helyezésének kieszközlése után Montefiore Alexandriából Konstantinápolyba ment, a hol igen fényes sikert aratott. Reschid pasa 1840. november 12-én Abd-ul-Medschid szultán nevében firmánt adott ki, mely alaptalannak nyilvánítja a vérvádat, hivatkozván a bibliára, mely szerint a zsidóknak még az állatok vérét sem szabad élvezniök. Ez a firmán, mely 1256. Ramazanhó 12-ikéről van keltezve, kijelenti, hogy a zsidók egyenjogúak a török birodalom egyéb alattvalóival, és megtiltja a zsidók háborgatását, vallási vagy világi ügyekben. Ezt a nevezetes firmánt Montefiore a t.-eszlári per alkalmából megküldette a magyar képviselőház összes tagjainak.

Egy izben Montefiore meglátogatta Antonelli bibornokot, a ki azt kérdezte tőle, mennyi pénzbe került ezen firmán kieszközlése.

— Anyiba sem, a mennyit az ön inasának fizettem, a mikor az ön öltönyét felakasztotta az előszobámban, felelt Montefiore büszkén.

Később Montefiore a ezárnál tett látogatást. Litvánia és Lengyelország meghódítása folytán három millió zsidó került orosz uralom alá. A czár első sorban ezeket akarta ruszifikálni, tömegesen soroztatta be őket a hadseregbe és — miután a zsidók emiatt menekülni kezdtek birodalmából — 1845-ben ukázt bocsátott ki, hogy a zsidók, kik 50 verstnyire laknak a határtól, a birodalom belsejébe küldessenek.

Montefiore és neje 1846. telén Szt.-Pétervárra utaztak, a mi egy hónapot vett igénybe. Az uton éhes farkasok környezték őket, melyeket csak folytonos csengetéssel lehetett távol tartani. Az említett ukázt, mely valóságos kereskedelmi válságot idézett elő, vissza kellett vonni.

Mit mondana egy magyar ember, ha valahol Európában a magyar nemzet multjáról, hőseiről, jelleméről és tulajdonságairól csak is a horvát Starcsevits és a rác Miletics műveiből akarnának tudomást szerezni? Ha nem akarnának senkire sem hallgatni, mint a magyarok legintimebb ellenségeinek szavára?!

De térjünk át az általam mélyen tisztelt két parlamenti tag kívánalmára.

Zsidó kátét keresnek.

Harmincz éve, hogy a zsidó tanügygyel foglalkozom, örömmre szolgál tehát, hogy ez irányban némi felvilágosítást nyújthatok az uraknak. Hogy zavannak kellő súlyt kölcsönözzenek, még a szerénység rovására, tiszta hazafiságomra is kell hivatkoznom, melyet abban az időben tanusítottam, mikor a hazafiság még nem volt olyan olcsó partéka, mint mai napság és midőn a zord idők elmúltak, még sem kunyoráltam sem miniszterium, sem vármegyénél egy kis jutalomért. 1853-ban együtt laktam Sárosy Gyulával és még egynehány hazafival a „Neugebei“ V. pavillionjában a II. emelet 32. sz. alatti czellában. Ekkor tekintve a közelmúltat, közülünk senkinek sem jutott eszébe, hogy valaha, ha ez a nemzet ismét fölkel a halottak közül, a zsidónak itt még a miatt is megkeserítik az életét, amit ősei könyvekbe irtak, vagy nem irtak. Pedig Sárosy Gyula mint tisztavérű demokrata, volt olyan legény a csárdában, mint Herman Ottó képviselő ur.

És most folytassuk a zsidó kátéről. Századunk kezdete óta a legkülönfélébb nevek alatt számtalan zsidó káté jelent meg a legkülönfélébb nyelveken. De eltekintve még ezektől is, van egy káté, melyet megtalál Herman Ottó ur minden, de minden zsidó iskolában, legyen az mármaros- vagy zemplénmegyei chéder, vagy a budapesti izr. hitközségi iskola, és ez

a káté: a Pentateuch vagyis Mózes öt könyve. Csak kizárólagosan e káté megtanulása kedvéért tart a legtöbb zsidó község felekezeti iskolát; mert ott, a hol a káté héber szövege megtanulására már súlyt nem fektetnek, ott már zsidó iskolát nem igen tartanak.

Hogy e káténak héber szövege ugyanaz, amit a keresztény világ az igazi, valódi eredeti szövegnek tart, legjobban bizonyítja az, hogy az angol misszionáriusok Magyarországon évenként legalább 50.000 darab héber bibliát fordítással és fordítás nélkül eladnak. Erről bővebb felvilágosítást nyerhet a Deák-téren, az evangélikus templomépületben, hol az angol misszió főraktárát tartja.

A tapolczai kérvény tárgyalása alatt Herman Ottó ur borzasztó képet festett a mármaros-i lengyel zsidókról; külsejükkel foglalkozott és erről is vad fanatizmust olvasott le. Mi sem vagyunk szerelmesek a kaftános alakokba, de reánk, kik jobban ismerjük, oly benyomást nem tehetnek, mint reá, ki a zsidó vallással csak a parlamentben foglalkozik. Kisérjen el tehát a t. képviselő ur bennünket egy mármaros-megyei zsinagógába valamely szombatnapon. A templom közepén négy ember állja körül a nagy pergamentekercset, a thorát, mely kibontva fekszik előttük és a körülállók egyike mélabús hangon felolvass belőle. Az ájtatos közönség imaköponyegekben burkolva a maga előtt fekvő könyvben nagy figyelemmel követi az éneklő felolvasót. Vegyük ki valamely jámbor kezéből azt a könyvet és mit látunk? a pentateuch fekszik előtte és nem állok jót érte, hogy nem épen a misszionáriusok bibliája, mert ez igen olcsó, majdnem ingyen adják, úgy hogy a zsidó könyvtáros nem bír velök konkurrálni.

Ha már a zsinagógában vagyunk, maradjunk még

Montefiore kihallgatáson volt a czárnál és erről egy barátjának a következőket írta:

»Ő felsége azt mondá, fogadjam az ő és miniszterei biztosítását, hogy élénken óhajtsák hitsorsosaink helyzetének javítását és ez ügy most élénken foglalkoztatja. Ő felsége azt az óhajtt fejezte ki, látogatnám meg a városokat, ahol számosabb zsidó lakik és tanulmányozzam a kívánságaikat és szükségleteiket. Megemlítette, hogy hadseregében százezer vitéz izraelita van, valóságos Makkabeusoknak nevezé őket és megjegyzé, hogy nincs törvény, mely őket a tisztirangról eltiltaná. Azt a reményt fejezte ki, hogy sokan elő is fognak lépni, csak hagyjanak fel bizonyos sajátságokkal, melyek az évszázados izoláció következményei. Távozáskor ezt mondám ő felségének: »Sire, zsidó hitrokonomat pártfogásába ajánlom«. A czár azt felelé: »Meg fogják kapni, ha Önhöz hasonlítanak.«

Az 1853-iki orosz hadjárat kitörésekor Jeruzsálemben éhség uralkodott, 1854 kezdetén erős havazás volt és a hegyi utak oly sikosak voltak, hogy nem lehetett Jeruzsálembé se élelmet, se fát szállítani. A zsidók közül, kik nem kaphatták meg a szokásos segílyt, sokan meghaltak. A jeruzsálemi főrabbi maga indult Európába segílyt kérni hivei számára, de Alexandriában meghalt. Angolországban dr. Adler és Montefiore gyűjtést indítottak meg, mely 20,000 font sterlinget eredményezett.

1855-ben Montefiore és neje ismét Palaestinába mentek. Konstantinápolynak vették utjokat, a hol lord Stratford de Redcliffe közbenjárása folytán firmánt eszközölt ki, mely a palaestina-i zsidóknak megengedte, hogy földeket vásároljanak. Montefiore nagyobb területet vásárolt, ott mezőgazdaságot, szőlőmalmot rendezett be; megnyitott egy leányiskolát és egy ipartanodát, gazdasági telepeket alapított Safedben és Tiberiasban sat.

1858-ban Montefiore a Mortara-ügyben Rómában járt de eredmény nélkül. Majd 1859-ben az ioniai szigetek zsidó-lakói érdekében fáradozott. Ennek 1861-ben meg is volt az eredménye, hogy Athanasius, korfui metropolita körlevelet bocsátott ki, melyben kifejtette, hogy a zsidók üldözése nem fér meg a keresztény vallás tanaival. Ma az ioniai szigeteken és egész Görögországban zsidók és görögök közt a legjobb egyetértés uralkodik.

1863-ban Montefiore megjárta a marocói sivatagot, hogy Marocco szultánjától a zsidók pártfogását eszközölje ki. Teve hátán nem mehetett, mert már 79 éves volt, nyolcz napon át hordszéken vitette magát az égő homoktengerben. A mórok nem kevésbé voltak meglepetve, midőn látták, hogy a náluk annyira megvetett zsidók egy hitsorsosa angol hadihajón jön hozzájuk és angol tisztetek által kísértetik.

1867-ben Romániába ment, noha azzal fenyegették, hogy megölik.

1871-ben az éhező perzsiai zsidók részére 17.975 font sterlinget gyűjtött.

1871-ben, mikor Nagy Péter születésének 200. évfordulóját ünnepelték, Montefiore Szt. Pétervárba utazott és üdvözlő feliratot nyújtott át II. Sándor czárnak, a jobbágyok felszabadítójának. A czár a hadgyakorló-térről a téli palotába ment, hogy hirneves látogatójának ne kelljen messze fáradnia; igen kegyesen fogadta Montefioret és azonnal szóba hozta, hogy atyja, Miklós czár 1846-ban mit mondott a zsidók ügyében Montefiore előtt.

Montefiore ez alkalommal örvendetes tapasztalatokat tett; látott izraelitákat, kiket a czár dekorált, beszélt zsidókkal, a kik kereskedők, írók, orosz hírlapszerkesztők, katonatisztek voltak. Igen látogatott iskolákat talált, továbbá templomokat, ahol orosz és német hitszónoklatokat mondtak, látott szép,

ott egy kis ideig, míg a jelenet változik. A felolvasás után a thórát visszahelyezték a szent szekrénybe és azután kezdődik az imádkozás, miközben harsogó felkiáltások, hallatszának és élénk gesztikulációk és hajlongások közt folyik le. Az ájtatosság önfeledt nyilatkozatai ezek, melyek a kedélyek mélyéből erednek. A nézőre idegenszerű benyomást tesznek, de ha közelebbről vizsgáljuk, hogy mit csinálnak, akkor csakhamar átlátjuk, mily elhamarkodott volt az ítélet. Korántsem a haragvó Isten boszuját kéri le az ájtatoskodók az antiszemita bős seregére. Nem! Vegyük ki az egyik kezéből az imakönyvet és nézzük hát, mit imádkozik? Imé, itt állanak azon szavak, a melyek elrebegése alatt oly nagyon nekihevült az egész kaftános sereg. „Szent, Szent, Szent, Zebaoth Istene, teljes mind a széles föld az Ő dicsőségével.” (Esaiás 6. 3). Ugyanazok a szavak, a miket a kath. egyházban a jámbor hívek kottás ének és orgonaszó mellett nem kevésbé ájtatosan elénekelnek.

Ha most a tisztelt képviselő ur talán azt kérdené: de hát miért nem reformálják legalább formailag az isteni tiszteletet? Erre rövid a válasz. Reformálódik ez magától. Budapest en, Arad on, Temesvárott, Pécsen, Nagykanizsán, Győrött és sok más helyen Esaiás emé szavai oly szép karénekekkel és orgonakiséret mellett hangzanak fel az égbe, hogy hír szerint egyszer már összekocczanás is történt oda fönt a különféle felekezeti papok közt, mert nem igen lehetett megkülönböztetni: zsinagógából avagy székesegyházból szállnak-e fel a hangok, míg az öreg Isten maga ki nem nyilatkoztatta, hogy hiszen mindegy, akárhonnán jó az ének, csak jó legyen.

A zsidó iskolai kátéval tehát tisztában volnánk. Mind a két mélyen tisztelt képviselő megnyugtatta

modern térképeket, melyeken a városok, falvak, hegyek, folyók, vasutak stb. héber nyelven voltak kitéve, továbbá héberül írt történeti, földrajzi, nyelvtani, természettani munkákat sat.

Azóta sajnos visszaesést tapasztalhattunk Oroszországban és Montefiore III. Sándor czár koronázásakor üdvözlő feliratot intézvén a czárhoz, ismét közbenjárt üldözött hitsorsosai érdekében, és ha az orosz kormány újabb idő óta erélyesebben védi a zsidokat, ezt talán részben Montefiorenak is köszönhetjük.

1874. október havában, mikor Montefiore lemondott a képviselő testületi elnökségről és ekkor 12.000 font sterling gyűlt össze egy Montefiore tiszteletére tervezett jótékony alapítványra, Montefiore kivánságára ez alapítvány a Palaestinában élő zsidók helyzetének javítását célzó közmunkáknak szenteltetett; köszönöket adtak belőle építő társulatoknak, mert Montefiore tapasztalta, hogy Jeruzsálemben nagy a lakáshiányosság. Most a kitünő filantróp 100-ik születésnapja alkalmából hasonló mozgalom indult meg Londonban, Ramsgateban, Olaszországban az amerikai Egyesült Államokban, sőt Ausztráliában is, ahol Montefioreról elnevezett városok vannak.

Montefiore 1875-ben, tehát 92 éves korában tette meg hetedik utazását a szent földre és erről „Forty day's sojourn in the Holy Land” (negyven napi tartózkodás a szent földön) czim alatt igen érdekes leírást tett közzé. Szépen mondja el itt, hogy holdvilágos időben mint lovagolt a sziklás utakon Jeruzsálem felé és egyszerre egy sebesen vágató beduinsoportot látott közeledni. De a »beduinok« egyszerűen rabbinusok voltak, kik meg akarták tudni, hogy a híres vendég mikor érkezik meg városukba. Jeruzsálemben tapasztalta, hogy az általa alapított gazdasági és iparvállalatok mint virágoznak, hogy a szent városban 11.000 zsidó él, kik 28 zsinagógával bírnak és serény munkával keresik meg kenyérüket; hogy a közsé-

lehet! Azaz ifjúság, melynek kátéja az imakönyv, mely az egész kereszténység előtt szent, melyet jámbor keresztények poton áron, sőt ingyen is terjesztenek az egész földhátán; laz az ifjúsági erkölcsi nevelésben részesül és semmi esetre sem keresztényellenes szellemben.

De a Talmud, a Kabbalá és azok a titkos tanok? Hol van a káté, mely a zsidó irodalom tengernyi könyveinek tartalmáról nekünk fölvilágosítással szolgálna? Ezekre nézve egy tanácscsal bátorodom szolgálni. Tegyék azt, amit a bibliakedvelő nép, az angol tesz!

Előttem fekszik a cambridgei hires egyetem leczketerve és Értesítője e czim alatt „Cambridge University Reporter, published by Authority.” 33. sz. okt. 5. 1880. A 2. oldalon a leczketerveben a következő olvasható: „Readez in Talmudic and Rabbinic Literature. Both (mind a két) Talmud, Midrashim, Targumim, Qabbala, Jewish Literature.” A tanári kar névsorozatában az Értesítő 445. számában a 77. oldalon pedig ott áll: Schiller-Szinessy Salomon Markus, Reader in Talmudic and Rabbinic Literature.

Köztudomásu dolog, hogy az itt említett Schiller-Szinessy a szabadságharcz előtt eperjesi rabbi, a szabadságharcz alatt hönvéd volt. Miután a szőregi csatában megsebesült, külföldre menekült és Pulszky Ferencz közbenjárására manchesteri pap lett. Most a cambridgei egyetem tanára.

Tegyen Herman Ottó képviselő ur indítványt, hogy a budapesti egyetemen tanszék állittassék a Talmud és rabbinikus irodalom számára, ugy mint Angliában. Az indítvány elfogadására már azért is számolhat biztosan, mert Trefort ő exczellenciája csak a multkor kinyilatkoztatta a pénzügyi bizottságban, hogy a bu-

gekben vannak vitézségi érdemmel feldiszitett orosz tisztok és az istenitiszteleten török hadseregbeli tisztok vesznek részt, teljes katonai diszben; hogy az iskolák egyre gyarapodnak, hogy a német zsidóknak 16 jótékony egyletük és három építő társulatuk van sat. Az örmény papok küldöttségileg tisztelegnek nála és biztosítják őt a patriarcha baráti érzelmeiről. Boldog-Arábiából is jön hozzá egy emisszárius és kéri, eszközölné ki a szultán pártfogását az ott élő zsidók számára. Megismerkedik végül két Jeruzsálemben megjelenő zsidó hirlap szerkesztőjével.

Azóta az agg filantróp a nyilvánosság előtt ritkábban szerepelt. Érdekes találkozásá volt 1878-ban a Charing-Cross állomáson, mikor odavezették Lord Beaconsfieldhez, ki épen akkor jött meg a berlini kongresszusról, hol oly nagy kitüntetésekben részesült és oly nagy szolgálatokat tett hazájának.

Montefiore héber és modern nyelveken nagy levelezést folytat és barátairól ritkán feledkezik meg, sűrűn intéz hozzájuk szerencsekívánó vagy résztvevő leveleket. Ismeretes, hogy a t.-eszlári per iránt mily élénken érdeklődött és a védőügyvédekhez meleg üdvözlő és köszönő leveleket intézett. Családjának összes tagjait harmadizig mind ismeri és hosszasan beszélget velük élményeiről, melyeket igen élénken és a legesekélyebb részletekig híven szokott előadni. Kedvencz témája a zsidók állapotában beállott fordulat és a sajtó hatalma, melynek a zsidóság oly sokat köszönhet. Hallása, látása teljesen ép, hat láb és három hüvelyk magas termetét nem görnyesztette meg egy évszázad sulya és egészségi állapota remélnünk engedi, hogy az isten őt a zsidóságnak és az egész emberiségnek javára még sok esztendőig fogja megtartani.

dapesti egyetem állami, és mert jól tudjuk, hogy Somssich Pál ur ez indítványát szintén pártolni fogja.

Sz. E.

Apróságok.

Az a bizonyos lóláb, mely őrizetlen pillanatokban a mézes-mázos képmutatás sötét lelkületének igazi képét szokta elárulni, a keresztény és zsidók közti házasságról szóló törvényjavaslat részletes vitájában a szónokok sántikáló érvelései közben nagyon gyakran észlelhető volt. Főleg a 38. § tárgyalásánál olyan szemérmetlenül lépett ki, hogy az is, a kinek még kételyei voltak, ma már elég világosan látja, mily alapokon nyugszik a mi parlamentünkben a liberalizmus. A 38. §. ugyanis a bizottsági szövegezés szerint így hangzik:

A keresztények és zsidók polgári házasságából született gyermekek azt a vallást követik, melyben a szülők megegyeznek — ily egyezmény hiányában a fiu az apa, a leány az anya vallását követi.

Ez természetesen első sorban G ö n d ö c s Benedek apát urnak nem tetszett. Ő azt akarja, hogy az ilyen házasságból születendő gyermekek minden kivétel nélkül keresztények legyenek és e kivánalmát azzal indokolja, hogy a fentemlített szövegezés mellett megtörténhetik, miszerint a „keresztény szülőtől született gyermek és a magyarból zsidó lesz“. Ezt mondja G ö n d ö c s ur, a ki folytonosan azt hangoztatja, hogy ő a keresztény emberszeretet ilyen meg amolyan hirdetője. Nem polemizálnánk a türelmetlenség eme szűkkeblű kifakadásai ellen, ha expektorációjában nem állít fel különbséget magyar és zsidó közt. E botrányos megkülönböztetést a leghatározottabban visszautasítjuk. Visszautasítjuk a zsidó magyarok nevében, kiknek mindegyikében legalább is van annyi hazafiság, mint a mennyit a főt. ur teljes életében konzumált.

*

Itt kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy a képviselőház zsidó felekezeti tagjai egész az önmegtagadásig passzív viselték magukat az állításokkal szemben, melyeket több oldalról hallottunk. Mezei Ernő mult héten az általános vitában megfelelt az antiszemita izgatónak és bölcsen kerülte e héten a részletes vitánál a polemizálást, nehogy a tárgyalásnak felekezeti jelleget adjon. Ezt ő helyesen tette. A parlamentet nem szabad a felekezeti harcok színhelyévé degradálni, dacára annak, hogy az antiszemitaikon kívül még számos más képviselő is erre törekedett, midőn olyan szavakat ejtett, melyek egyáltalában csak valami zsinatba valók. Ilyen nyilatkozat esett többek közt Hoffmann Pál egyetemi tanár ur bölcs ajkairól is, a ki annyira neki melegedett, hogy a fanatizmus lángja szinte fejébe csapott. Azt állította ugyanis, hogy »a kereszténység« tanai magasztosabbak és sokkal fölöttébb állanak a »mozaizmus tanainál«. A mozaizmus tanai valóban nem szorulnak arra, hogy mi azokat Hoffmann Pál ur támadása ellen védelmezzük, hanem azt a megjegyzést mégis legyen szabad kockáztatnunk, hogy Jézus, a ki bizonyára okosabb ember volt Hoffmann Pál urnál, miért fogadta el azt a silány ó testamentumot összes valláserkölcsi tanai alapjául?

*

Hoffmann Pál ur azonban egy indítványt is tett, de megbukott vele. Kivüle senki sem szavazott mellette; a miből látható, milyen hatalmas lehetett indítványának az indokolása. De tanulhattunk mást is az említett fellépéséből, azt tudniillik, hogy Hoffmann ur ritkán beszél, de akkor is rosszul. E férfiút különös sors üldözi: ha jogi könyvet ír, rossznak mondják, mert a legalaposabb szakemberek nem értik a szavát, és mikor a parlamentben felszólal, akkor meg azért tartják rossznak a beszédet, mert nagyon is jól megértik. Fatum!

*

Mocsári Lajos beszédében egy igen szép gondolatnak adott kifejezést. Nézete szerint — ugymond — az asszimiláló hatás csak úgy lehető, ha látni fog a közönség izraelitákat és keresztényeket mint testvéreket, nem a szónok emfasztikus frázisszerű értelmében, hanem valóságos atyafiakat, egy apától, anyától származott egyéneket, a kik közül az egyik keresztény, a másik izraelita. Ennek példája lesz aztán a valóságos iskola, hogy miként kell megélni egymás közt a zsidóknak és keresztényeknek. A kifejtettek alapján kívánja, hogy a keresztények és zsidók házasságából származandó gyermekek nemők szerint kövessék szüleik vallását. Ezt követelte Madarász József is, de nem ilyen indokolás mellett, hanem mert mint állítólagos híve a vallásszabadságnak attól tart, hogy a zsidó szülő különben egész befolyását a gyermeknek zsidóvá neveltetése mellett érvényesíteni. Valóban kedves emberek ezek a függetlenségi párti radikálisok!

De nemcsak Madarász József ur fél ettől az esetlegességtől, a mi természetesen borzasztó szerencsétlenség volna, hanem Kis Albert álmainak is ez képezi rémalakjait. Ő volt az első, a ki misemondó hangon elkesergé azt a rettenetes bűnt a mit a zsidó tanatizmus Debreczenben elkövetett. Az irtózatos dolog abban áll, hogy egy debreczeni zsidó család meg akarván akadályozni, hogy leánya keresztény vallásra térjen, szép szóval és később fenyegetéssel igyekezett megakadályozni e lépést. Ha Kis ur ebből olyan szörnyű dolgot csinál és olyan merész következtetéseket von le, akkor kérjük: Mit csinálna ő vagy G ö n d ö c s elvtársa, ha családapa volna, mikor gyermeke a zsidó vallásra áttérni akarna? Nem igyekeznék, hogy egyebet ne mondjunk — legalább is szép szóval és fenyegetéssel megghiúsítani a szándékot? Hanem hát ilyen ama bizonyos szélbali radikálisok igazságérzete: A mi nekik szabad, az másnak megengedve ne legyen!

*

Pauler Tivadar ur beszéde fonálán több ízben a logikára vagy miként ő mondja, a „logyikára“ is hivatkozott, hogy a 38. §. eredeti szövegezésének egyedül üdvözítő voltát bizonyítgassa. De hasztalan; a gyöngébbeknek imponált ugyan e beszéd, de a többség mégis elfogadta Irányi módosítványát, mely szerint „a polgári házasságból született gyermekek vallása iránt a szülők egyetértése határoz. Az ezen szabadsággal ellenkező bármely szerződés, térítvény vagy rendelkezés érvénytelen. A szülők egyetértése hiányában a fiuk az apa, a leányok az anya vallását követik.“

*

Pauler ur hangulata a vita alatt olyan lehetett, mint azé a bizonyos perzsa sahé, mikor a nyugoti birodalmak udvarainál legelőször szalvétát használt. Az igazságügyminiszteren is meglátszott a bensejében dúló zavar, mikor e szabadelvű törvényjavaslat védelmére kellett gyürkőznie. Nem is volt az egyéb az önvédelemnél, mintha csak háborgó lelkiismeretét akarta volna megnyugtatni, mely elég érthetően látszott protestálni a törvényjavaslat istentelen tendenciája ellen.

*

No de hát túlesett a nagy zavaron, túlesett, a nélkül, hogy baj érte volna. A részletes vita is elmúlt és most még csak a főrendiház van hátra, a hol a zsidót előreláthatólag ismét egy kicsit eldöngetik és aztán ott is elfogadják, mint a parlamenti többség: kelletlenül, daczosan. —nyi.

Verhovay még nem ül.

Verhovay Gyula, a Függetlenség című lapnak felelős szerkesztője és kiadótulajdonosa még mindig nem ül. Eddig a mentelmi jog védte az igazságszolgáltatás ellen, nem lehetett letartóztatni, mert országgyűlési képviselő. És Verhovay e helyzetet a ravaszság kiprobált rókafogásaival a saját előnyére igyekezett kihasználni. A helyett, hogy oda lépett volna a nyilvánosság elé kijelenteni, miszerint ő addig, a míg a sikkasztás vádja alól jogerősen felmentve nincsen, azon szuverén testület tagja nem akar lenni, mely a magyar nemzetet képviseli, mert nem szabad a magyar képviselőházban csak egy embernek is helyet foglalni, a kinek jellemér sötét foltok vannak, mondom, a helyett, hogy a kötelességérzet e legkezdetlegesebb követelményének eleget tett volna, ő ellenkezőleg a fulladónak kétségbeesett vergődésével a főügyészség elleni támadás szalmaszálába kapaszkodik, azt híven, hogy a mások becsületében gázolásával a saját becsületensége felett elcsimbálhat.

Ez a magatartás, ez a minden szemérmét nélkülöző nyelvelés jellemzőbb Verhovay Gyula aljaságának megítélésére, mint multjának akármelyik szennyes pontja, mint egyéniségének bármelyik visszataszító vonása.

Egyébiránt sokáig nem fog garázdálkodni. Hiszen most sem hallgatnak már többé vonyításaira, pe

még szabadon jár. Ez az ignorálás, ez a semmibe vevés a tisztességes közönség ítéletét foglalja magában, ez a megvetés azt jelenti, hogy Verhovay Gyula szereplése megszűnt. Az az egynéhány előfizető, melynek még a lap jár, nem képez olyan kontingenset, a miből egy napilap fenttarthatja magát. A Függetlenség összedül önmagától, összedül, mint egy rothadt czölöp, melynek belsejében piszkos féreggomoly tanyáz.

Verhovay pedig, mikor egynéhány év múlva a „Fortunából” kiszabadul, bolyongni fog megbélyegzetten a közönség szánalmának alamizsnáin élőködve. Ott fog ténferegni a bukott emberek könyöradományokat szedegető társaságában. Ő, a ki könyöradományokat sikkasztott, ezentúl csak könyöradományokból élhet!

A zsidók helyzete Horvátországban,

Zágráb, nov. 26.

Tekintetes szerkesztő ur! Nem tudom, minek tulajdonítandó, hogy a magyar lapok — a német nyelven megjelenőket sem kivéve, olyan rosszul vannak informálva, midőn Horvát- vagy Szlavonországról van szó. A tényleges viszonyok legtávolabb sem felelnek meg a leírásoknak, melyek általában olyan benyomást tesznek a helyi viszonyok alapos ismerőire, mint a magyar emberre Tissot regényes füllentései Magyarországról. Nem tartozik e lapok keretébe a lefolyt czimerzavargásokról szóló helytelen leírások és tudósítások czáfolása, de annyit konstatálhatni, hogy a magyar közönség igen sok jelenséget másképp ítélne meg, ha részrehajlatlan, lelkiismeretes és ügyes tudósítók által értesülve volna.

A horvát- és szlavonországi zsidók helyzetéről eddig nagyon kevés jutott a nyilvánosságra, bár ebben az antiszemita világban több oknál fogva igen tanulságos volna mélyebb betekintést nyerni az itt uralkodó áramlatról, főleg pedig arról a kérdésről, vajjon birt-e gyökeret verni e vidékeken is az Istóczy és társai által folytatott embertelen izgatás?

E kérdésre én határozottan nemmel válaszolhatok.

A műveltebb osztály minálunk legjobb viszonyban él zsidó polgártársaival. S habár egyes lelketlen izgatók igyekeznek megingatni a polgári békét, ez eddig nem sikerült. Ez izgatók is Magyarországból — különösen Zomborból és Budapestről — nyerik a bátorítást és támogatást. Az antiszemita ponyvairodalom főleg e két városból kerül ki, de itt nem igen vásárolják. Az alsóbb osztály nem olvas, a társadalom azon része pedig, mely ujságot és könyvet olvas, a műveltség azon fokán áll, a hol a vérvádak rémmeséinek izgató hatása nincsen.

Azok a tudósítások, melyek a „czimerzavargások” alkalmával zsidóellenes tüntetéseket is akartak ráerőszakolni a horvát népre, egyszerűen hazudtak. Tény az, hogy a tumultusok zsidóboltok ellen is irányultak, de nem azzal a szándékkal, hogy úgy, mint Zalamegyében, kirabolják, hanem hogy a trafiktáblákat lerombolják. Egyetlen egy szóval sem fenyegette a tömeg a zsidó vagyont vagy személyét, hanem megtámadta a boltajtón kifüggesztett czimttáblákat, melyekre, miként több helyütt szokásos, a magyar czimer festve volt.

Én fakeskedő létemre a legnagyobb zavarok idejében több helyen fordultam meg, mindenütt azt tapasztaltam, hogy a köznép a zsidókkal a legnagyobb egyetértésben él. Az uri osztályhoz tartozó elemeknek pedig, melyek körülbelül azt a szerepet játszzák itten, mint önöknél az ugynevezett gentry, eszük ágában sincsen az antiszemita rágalmakkal foglalkozni. Istóczyt veszedelmes bolondnak tartják, a ki a társadalom salkájával egysülve, csak terrorizálás által érthette el eddigi sikereit.

A magyarországi formális zsidóüldözések az itteni zsidókat a legnagyobb fájdalommal tölték el. S bár itt a nyilvános

élet egyik terén sem érzetik velük drávántúli hitrokonalk mellőzését, mégis fájón érint bennünket, midőn az Egyenlőség hasábjából tudomást szerzünk azon számtalan jogtalanságokról, mikkel a magyar zsidóságot olyan igazságtalanul elhalmoznak.

Nálunk zsidók részt vesznek a közigazgatás minden ágában és biztosítom, hogy közigazgatásunk legalább is olyan jó, mint önöknél odaát. Nálunk a néppel és a közbirtokos osztálylyal folytonos érintkezésben van, pénzzel és tanácsal segíti és biztosítom, hogy nálunk a közbirtokos osztály nem olyan enervált, mint önöknél odaát.

Szóval zsidó és nem zsidó intelligencia közt itt különbséget nem tesznek. Itt az az elv uralkodik: élni és élni engedni, önöknél odaát pedig, úgy látszik, bizonyos elemek azt szeretnék uralkodó államelvvé emelni, hogy: rabolni engedni, hogy megélhessünk!

G. S.

Mezei Ernő beszéde.

A következőkben közöljük Mezei Ernő országgyűlési képviselő nov. 23-án tartott beszédének azt a részét, melyben az antiszemitizmus egyik leghitványabb hazugságát alaposan leálcázta, és a melynek közlését már azért is szükségesnek tartjuk, mert a lapok csak kivonatilag érintették.

A beszéd eme része szóról-szóra így hangzik:

Tegnap hallottam Ónody Géza t. képviselőtársamtól, hogy a drezdai kongresszuson megmentették ők a magyar nemzet jövőjét, mert abban a határozatban, a mely Európát egyedül árjai népeknek tartja fenn, a magyar nemzet is mint arianizált, az árjai nemzetek közt van foglalva. A hazamentésért mindenesetre köszönettel tartozunk, de hát itt a bizonyíték reá, hogy a néptípus mennyire átalakulhat épen a magyar fajban. Mert a magyar népről még az is kétség, hogy eredetileg vajjon a kaukázusi fajhoz tartozott-e és ma valamennyi ethnograf elismeri, hogy tökéletesen átalakult a kaukázusi faj típusává.

Most azt kérdezem a t. képviselő uraktól, a kik a semitizmust teszik összes okoskodásaik alfájává és omegájává, honnét veszik a bizonyosságot arra, hogy a Magyarországon lakó zsidók semiták-e? (Közbekiáltás: Tapasztalásból!) Ezt merem kétségbe vonni. Pozitív adatokkal fogok szolgálni. Disraeli, a ki rendesen nagyon szeret értekezni a semitafaj szuperioritásáról, arisztokratikus népjellegéről, azt állítja lord Bentinekről, irt művében, hogy semiták alatt nem érti a zsidókat egyáltalán, mert a valódi semiták, a palaestini zsidók ivadékaik, csak azok, a kik a Középtenger-melléki országokban széledtek el, ellenben a keleti államokban lakó zsidókat sarmata származásuaknak tartja. Hogy ebben van valami alap, ezt bizonyította Renán Ernő egy nem régen megjelent értekezésével, melyben azt mondta: nevetséges egyáltalán a zsidókat ethnografiai és faji egységnek tekinteni. Bizonyítja, hogy szittya törzsek vették fel a zsidó vallást, hogy Krimióban számos erről tanúskodó emlék létezik, és kivált, hogy az annyira utált lengyel zsidók inkább szláv származásuak, és a nagy különbség köztük és más szláv fajok között nagyon természetesen megmagyarázható az életmód és vallás különbsége által, úgy mint az számos más népnél is tapasztalható Ázsiában.

De még többet is mondhatok azoknak, kik a zsidók és magyarok közti vérvégülést oly rigorózus szempontokból ítéli meg, megmondhatom, hogy ez megtörtént igen gyakran, már régi időkben, a magyar honalapítás után az első századokban hogy mikor a magyarság felvette a kereszténységet, egymásután hozták a törvényeket, melyek a zsidók és keresztények közti házasságot tiltják. Ily törvényt hoztak 1192-ben sz. László idejében Szabolcson, mely az ilyen házasságok szétválasztását rendeli el, de azután folytonosan panaszkodnak a püspöki zsinatok, hogy a törvényt meg nem tartják. 1233-ban II. Endre a pápai legátus előtt letette az esküt, hogy valamennyi keresztény-zsidó házasság elválasztását végre fogja hajtani. De ez sem volt elég. 1279-ben IV. László alatt a budai zsinat kemény büntetést határozott azokra, kik zsidókkal házasodnak össze. Így azt lehet mondani, három teljes századon át zsidók és keresztények közt vegyes házasságok mindig folyamatban voltak. Ez bizonyosan nem közömbös dolog, kivált oly urak előtt, kik úgy látszik, a zsidó vérnek valami különös penetráns erőt tulajdonítanak.

Hisz a »12 röpirat«-ban Castellárra azért, mert a »zsidókat« védelmezte, az volt mondva, hogy valószínűleg zsidó

vér buzog benne, még abból az időből, mikor négy századdal ezelőtt zsidók Spanyolországban laktak, úgy tehát, ha a zsidó vér hatása négyszáz évvel később jelentkezik, ki érzi magát a képviselőház tagjai közül biztosnak az iránt, hogy nincs-e véletlenül benne valami semitikus vér, és hogy egy hagyma itt magát ananásznak képzei, holott a hagyma minden tulajdonságait árulja el. (Nagy derűtlenség.)

T. ház! Erzem, hogy tudományos vitatkozás nem lehet egy parlamenti beszéd feladata, talán kár azon t. urakkal, kik az antiszemita párthoz tartoznak, komoly vitába bocsátkozni. (Egy hang: Ohó!) Legalább hát megfordítva, igaz, kár azoknak az uraknak itt e házban vitába szállniok, mert azt bebizonyították, hogy nem a logika, nem az érvek terén van az ő erejük. Hol van az a valódi hatalmuk, azt a legújabb nyári események mutatták meg. Itt a vitában mi más lehet fegyverük, csak hogy azokat, a kik más nézetten vannak mint ők, érdeklettek és megvesztegetetteknek tüntetik fel.

Minő nagyszerű álláspont, ha e tény, hogy számbavehető gondolkodással alig csatlakozik valaki hozzájuk, úgy tüntetik fel, mint a zsidó óriási hatalom, a zsidó általános korrupció bizonyítékát, mely hatalom a maga mindentűvé szétágazó szálaival behálóz mindenkit, megvesztegeti az államférfiakat, képviselőket, bírakat, tudósokat.

Hallottuk tegnap Szalay képviselő urnak efféle véleményét Horváth Boldizsár t. képviselő ur felől, a magyar demokrácia egyik legnemesebb alakja felől. Hát én megmondom a magam véleményét a t. képviselő urnak. Hogy mit érzek én az ilyen vádakra, ezt nem mint zsidó fogom megmondani, hanem mint magyar és magyar képviselőházi tag. (Halljuk!) Mert azt kérdelem a t. képviselő uraktól, hogy tulajdonképen kiről vannak jobb véleménynyel: a zsidókról vagy a magyarokról? — azt látom, hogy a zsidókról sokkal jobb véleményben vannak; (Egy hang a szélső baloldaltól: Igaz! Ugy van!) mert ő előttük a zsidó uzsorás, a zsidó revolver-ember nem úgy tűnik fel, mint az egyéni önzésnek tipusa, hanem mint olyan, a ki fájának és a zsidó társadalomnak szolgálatában áll, minden vétkét csak azért követi el, hogy ezen fajnak érdekét és világhatalmát szolgálja, valósággal idealizálják az ilyen bűnöket; ellenben minden magyar emberről, és kivált olyan magyar emberről, a ki a köz megbízásában jár el, kire a társadalom legnagyobb érdekei vannak bízva, kinek mert a zsidó kísértéseknek ő van kitéve, leghamarább kellene meggyőződnie a zsidók veszedelmes célzatairól, világralmi törekvéseikről, feltételezik róla, hogy tudva szándékosan árulja el tisztét, becsületét, hazáját, csak hogy a zsidóknak zsoldjába álljon. (Ugy van! Igaz! a szélsőbaloldalon.) Hát mint magyar ember, s kivált mint magyar képviselő szégyenelnem kell ezen tény. De az urak persze mindig a demagógok szokott fogásaival élnek, hogy láthatatlan rémeket tánczoltatnak a nép szemei előtt, mindig valami természetfölötti gépezetet sejtetnek, a melynek titkos működését ellenőrizni nem lehet.

É r t e s i t é s .

Kérjük azon t. előfizetőket, kiknek előfizetésük e hó elején lejárt, megrendeléseiket mielőbb megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

H I R E K .

— Kissovits Józsefről, az antiszemita eme legújabb hódítmányáról, ezelőtt nagyon kevesen tudták, hogy ő pap és országgyűlési képviselő. Most már szélesebb körben is tudják, mert a tisztelendő ur belépett az antiszemita közé és ezzel elosztatá a homályt, mely eddig környezte. Ott diszlott a neve Ónody Géza urnak, mint az antiszemita párt megbizottjának határozati javaslata alatt, mert hát Kissovits ur is perhorreskálja a zsidók és keresztények közti házasságot ugyanazokból az indokokból, melyeknek Istóczy és Ónody egyesült erővel kifejezést adtak. Kissovits urnak elvűsége jellemzésére ide íktatjuk azokat a szavakat, melyeket programbeszédében választói előtt elmondott, és a melyeket egy választója a tisztelendő ur figyelmébe ajánl: »Uraim«, ugymond három évvel ezelőtt Kissovits ur — »ne tartsanak tőlem; mivel hogy pap vagyok, azért én a haladás embere vagyok. Én nem ismerem valláskülönbséget. Én nem gyűlölök más felekezeteket.«

— Felolvasás. Kador Sándor, a »Magyar korona« czimű klerikális és antiszemita napilap munkatársa, e héten felolva-

sást tartott a »Budai kör« helyiségében, a jelen társadalom viszonyairól. Hogy mit mondott, azt elképzelhetni. Megtámadta a materializmus hatalmát és kikelt a mai korszellem ellen, mely a pénznek legfőbb befolyást enged. Hogy ezzel kapcsolatban gyöngéd célzásokat tett a zsidóságra is, azt tőle mindenki várhatta, aki tudja, hogy Kador ur a klerikális sajtó egyik buzgó napszámosa. Pedig kár, hogy szép tehetőségét ilyen ferde irányba engedi terelni. A »Budai kör« nem a »Magyar korona«, és amit a nevezett lapban el lehet mondani, azt mivel és okos emberektől látogatott helyen nyilvánosan hirdetni legalább is tapintatlanság.

— A zsidó zúgiskolák betiltása s a rabbiállomásoknak a pesti rabbiszemináriumot végzett növendékekkel való kötelező betöltése tárgyában a törvényhatóságokkal közölt borsodi körirat a napokban forgott szőnyegen a főváros közoktatási bizottságában. Az albizottság kimondta volt, hogy a zúgiskolák megszüntetése tárgyában törvény és rendeletek intézkednek, egyáltalán tehát e tárgyban felírni felesleges, a rabbik rákényszerítése az orthodox hitközségekre és pedig — ugyancsak az előbbiekről — részint a lelkiismereti szabadsággal ellenkezik, részint pedig teljesen kivihetetlen, mert az orthodox zsidó a neolog rabbi, nemcsak hogy papnak, de még embernek sem tekinti. — Az albizottságnak ezen véleményét a nagybizottság is elfogadta s a köriratot egyszerűen tudomásul vételre ajánlja. Ez mind szép, de azt az információt hol szerezte magának a bizottság, hogy az orth. rabbi neolog kollegáját olyan nagyon gyűlöli? Mi, kik ismerjük a viszonyokat, erre csak azt jegyezzük meg, hogy ez a gyűlölet csak a bizottság fantáziájában dühönghet, de tényleg soha sem létezett.

— Ha a Budapesti Hirlap mindent elhisz, a mit az ő állítólagos vidéki levelezői összeírnak, akkor valóban nagyon sok képtelenséget hisz. Valóságos pletykafészek ez a kis laposka, a hol minderről és mindenkiről trécselnek, de komolyan nem beszélnek semmiről. E héten egyéb hazugságok közt a következőt füllenti, még pedig Sopronmegyéből: »Megyénkben van egynéhány határ — így írja a B. H. állítólagos sopronmegyei levelezője — mely két politikai községet foglal magában, egy külön keresztény és egy külön zsidó politikai községet. Nem hitközséget, — hallják! — hanem politikai községet. Nagy-Martonban, Kis-Martonban a zsidóság külön város a városban. Választóviz a népség között a keresztviz. Más a bírāja, esküdtje, jegyzője, hajduja és éjjeli őre annak, akire ez a szent áradat ömlött és más azé, aki — zsidó. Önálló helyhatóság a ghetto: szűk utcájával, ódon, nyirkos házaival és a lakosait megállító, szombatos tilalomfáival. Katholikus, evangélikus, református — ha van — unitárius, methodista, názárénus, szóval ahány felekezethez szit a városbeli kereszténység, mind együtt megfér egy kalap, egy közös politikai községi előjáróság alatt, csak a zsidó nem. stb.« Ha ez mind igaz volna is, kérdjük: mi jögon gáncsolja ezt a B. H., mely lap fennállása óta szakadatlanul antiszemita-kodott, ép úgy, mint a Függetlenség, mely nemcsak a ghettot, hanem a sárga foltot is visszaköveteli a zsidók számára? Eltekintve attól, hogy a két külön községről szóló mese merő hazugság, a B. Hirlapnak még ellenkező esetben sem kellene haragudnia, mert hiszen az iránya épen a ghetto felé vezet. Az állítólagos levelező ur tehát nagyon rossz helyen járt, midőn ebbeli panaszával épen a B. Hirlaphoz fordult.

— Mende Bódog, a széles körökben ismert jeles tollú író, január elsejétől kezdve »Magyar nemzetgazda« czimen, hetilapot indit. E lap valóban hézagpótló a magyar hirlapirodalom terén, mert ha megjelennek is a napilapok hasábjában imitt-amott elszórt közgazdasági dolgozatok, ezek többnyire az egyes lapok magánérdekeivel olyan szoros kapcsolatban vannak, hogy a közczélokot teljesen mellőzik. A »Magyar Föld« az ő »agrárius bogaraival« pedig szintén nem felel meg azoknak a feladatoknak, melyeket a nemzeti aspirációk szakközlönyhöz fűznek. Mende Bódog neve, eddigi hirlapírói működése fényes garanciát nyújt arra nézve, hogy az új lap hivatása magaslatán fog állani. A »Magyar nemzetgazda« előfizetési ára egy évre 10 frt, félévre 5 frt. Az előfizetések a »Magyar nemzetgazda« kiadóhivatalához (Budapest, Sugárut 86.) intézendők.

HIRDETÉSEK.

ÉRTESETÉS.

Tisztelettel értesítjük a t. hitközségeket, hogy az **Egyenlőség** ezentúl mindennemű

községi hirdetések

közöl. Felkérjük ennél fogva a **hitközségek tekintetes előjáróit**, valamint a **hitközségek lelkeszi, hivatalnoki és tanítóit** karát, hirdetéseiket az **Egyenlőség kiadó-hivatalának beküldeni**, annál is inkább, mert e lap elterjedtségénél fogva legbiztosabb garanciát nyújt a hirdetés eredménye iránt.

A hirdetési díj legolcsóbban szabatik ki.

Az Egyenlőség kiadó-hivatala.

(V. ker. Széchenyi-utca 10. sz.)

— Fiume czímen Muzeum-körut 13. szám a. kávéházat nyitott **Steuer Gyula**, a „Lloyd kávéház” ismert tulajdonosa. A nevezett kávéház-tulajdonos, a ki sok évi tapasztalatok nyomán, a fővárosi közönség izlését alaposan ismeri, az összes magyarországi napi és hetilapokat prenumerálta, kivéve — a **Függetlenséget**. E körülmény is eléggé bizonyítja azt a megvetést, melylyel minden tisztességes körben a nevezett lap iránt viseltetnek.

Szerkesztői üzenetek.

R. S. urnak, Gáborján. Nem lehet mindent a nyilvánosság előtt elmondani. Egy szerkesztőnek nemcsak irni, hanem hallgatni is kell tudni.

F. M. urnak, Sályi. A kívánt felvilágosítást levélileg adjuk.

D. M. urnak, Szabadka. Csak jót mondhatunk róla.

Cjrachns. A cikket nem közölhetjük. Kritikét azonban nem mondhatunk, mert az nem a mi feladatunk.

S. W. urnak, Budapest. A szerkesztőt délután 2—4-ig az irodában találhatja.

K. L. urnak, Pozscuy. Van levelezőnk, de ketlő többet lát egynél. Jó volna izletűl már legközelebb valamit beküldeni.

St. L. urnak, Nagyvárad. Meggondoltuk a dolgot. Czélszerűbb lesz egészen mellőzni.

K. J. urnak, Budapest. A kérdéses cikket egy helybeli első rangú ügyvéd írta.

Hirdetéseket elfogad

november 1-jétől

kiadóhivatalunk

V., Széchenyi-utca 10. szám.

Bátorodom ezennel tiszteletteljesen közzétenni, hogy a **Wertheim M. féle** üzlethelyiséget az „arany eszímához” **Károlykaszarnya, Károly-körut** átvettém, és valamint a **Károlykaszarnya 17. sz. alatt** létező **czipőüzletemet**, szintén a **„Párizsi czipőház”** czímezve fogom tovább vezetni. A bennem 18 év óta helyezett biza omért hálás köszönetemet kifejezván, kérem, azt irányomban továbbra is fentartani, és én azon leszek, hogy azt minden iránybani **szoliditás** által megérdemljem. Tisztelettel

Schwarz József.

Károlykört, a Rosner-féle kávéház mellett

ajánlja a gazdagon felszerelt **czipő gyári raktárát** nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árúknak elismertetett, alapított 1866. évben.

Hőgyök számúra.

Kommod czipők oberlastin vagy bőrből	1. — — 1.20
Eberlastin vagy bőr kommod czipők sarokkal és esokorral	1.60 — 1.80
Eberlastin vagy bőr csatos czipők legelegánsabb esokorral	2.30 — 2.50
Eberlastin Regatta félramástalppal legfin.	2.40 — 2.60
Zergebőr „ kettős talppal	2.50 — 2.80
Lakk gondolható legf. minőségű	2.80 — 3. —
Eberl. kamásnik 16 cm. magas, selyemzuggal és félramástalppal	3.30 — 3.50
Eberl. kamásnik 16 cm., magas, igen fin., gombokkal és esokorral	3.50 — 3.80
Eberl. kamásnik la kboritással félramástalppal igen elegans	3.50 — 3.80
Kid. (keztübbör) kamásnik selyem zuggal	3.80 — 4. —
„ köröskörül lakkal bevonva legfin. minőségű	3.80 — 4. —
Zerge-, vagy chagrain bőrkamásnik kettős talppal	3.30 — 3.50

Urak számúra.

Papnesok legf. bőrből	1.10 — 1.30
Commod czipők } sarok nélkül	1.20 — 1.40
Pinezér czipők cuggal mindkét oldalon	2.50 — 2.80
Regatta „ erős chagrain vagy zergebőrből	3.40 — 3.80
„ minőségű } legf. borjakid vagy szalonakból legjobb	4. — — 4.30
Zerge- vagy Chagrainbőrczipők szegozve nagyon tartós	3.80 — 4. —
Czugas czipők erős kettős talppal munkásoknak	3.60 — 3.80
Borjakid (Vichsbör) legjobb fajta	4. — — 4.50
Borjakid (keztübbör) czipők legf. fajta	4.20 — 4.50
„ köröskörül lakkal bevonva nagyon finom	4.20 — 4.50

Minden fentnevezettek előálló varrott talppal párja 50 krral drágábbak, továbbá nagy raktár leány-, fiu, és **gyermekczipőkhöz** a legolcsóbb árakon. Megbizások a vidékről utánvétellel pontosan és lelkifeszítetesen eszközöltetnek. Nem illők készséggel kicseréltetnek. Képes árjegyzőkek bérmentve.

Első budapesti butor-bazár

IV., Deák Ferencz-utca 7,

Ajánlja a t. közönségnek dusan felszerelt raktárát **fa- és kárpitozott butorokban, szálloda-, iroda- és kiházási berendezéseket.**

Szabadalmazott **gyermekpólyázó szekrényeim** fürdő-készülékkel 3 különféle alakba

valamint **gyermekbutorok** mindig kaphatók.

Tisztelettel

Az „első budapesti

butorbazár” Budapestben

IV. Deák Ferencz-utca 7 I. em.

FRANKL B.

Butor-eladás nagyban és kicsinyben

Uj képes mintakönyv legujabb rajzokkal ár, frt 1.50. Eladása mindennemű butoranyagoknak valamint bel- és külföldi fák ésourniereknek.

BUTORVÁSÁRLÓKNAK